

Korupcijas °C

*Rakstu sērija par korupciju
un pretkorupcijas politiku*

Krievijas pretkorupcijas cīņa

Ivans Niņenko

Nr. 15, 2012. gads

KORUPCIJAS °C

Krievijas pretkorupcijas cīņa: reformas, aktīvisms un nopūlējušies valdītāji

Ivans Niņenko

Rakstu sērijas izlaidums Nr. 15, 2012

Kopsavilkums

Bijušais Krievijas Federācijas prezidents Dmitrijs Medvedevs iekļāva pretkorupcijas cīņu savas politiskās darba kārtības prioritāšu vidū. Rakstā iztirzāta Medvedeva pretkorupcijas politikas attīstība un rezultāti. Tas ir stāsts par vairākām izmaiņām likumdošanā un to vājo īstenošanu, par progresu interneta līdzekļu izmantošanā valsts varas iestādēs, kam tomēr vēl joprojām ir fragmentārs raksturs. Būtisku pārmaiņu aizvien ir maz. Tikmēr Krievijas sabiedrība pieprasa reālu cīņu. Prasības parādīt rezultātus tiek izvirzītas Vladimiram Putinam, un tas ir "jaunā vecā" prezidenta lielākais izaicinājums. Pagaidām šķiet, ka viņš vēlas drīzāk cīnīties pret tiem, kas pieprasa cīņu pret korupciju, nevis pret pašu korupciju.

Par autoru

Ivans Niņenko ir pasaules vadošās pretkorupcijas nevalstiskās organizācijas "Transparency International" Krievijas nodaļas (centra "Transparency International – Krievija") direktora vietnieks. Viņš studējis ekonomiku un politikas zinātņi Ekonomikas augstskolā (Maskavā) un patlaban strādā šīs augstskolas Pretkorupcijas politikas laboratorijā. Pirms iesaistīšanās centrā "Transparency International – Krievija" viņš piedalījās kustībā par vidi un cilvēktiesībām, tika arestēts un pavadīja vairākas dienas cietumā Maskavā, Sanktpēterburgā un Minskā.

UDK 343(470)
Ni 863

Izdevums sagatavots ar Sorosa Fonda – Latvija atbalstu.

SOROSA
FONDS
LATVIJA

Sērijas redaktors: Valts Kalniņš.
No angļu valodas tulkojusi Dace Liepiņa.

Par faktu precizitāti atbild raksta autors.

Šis izdevums un statistikas pārskati ir pieejami
Korupcijas °C tīmekļa vietnē:
<http://korupcijas-c.wikidot.com/>

Izdevums pieejams arī šeit:
www.providus.lv
www.politika.lv

Seko *Korupcijas °C* portālā *Twitter*: KorupcijasC

© Ivans Niņenko, teksts, 2012
© Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, 2012
© Mākslinieciskais iekārtojums "Nordik", 2012

ISSN 1691–5305

Saturs

1. Korupcija Krievijā: īss pārskats.....	7
2. D. Medvedeva pretkorupcijas plāni un likumdošanas darba kārtība.....	10
3. Internets un caurskatāmība	15
4. Pilsoņi pieprasa pārmaiņas.....	17
Literatūra un avoti.....	22

Saīsinājumi

- IA – informācijas atklātība
- IM – Iekšlietu ministrija
- EAM – Ekonomikas attīstības ministrija
- TM – Tieslietu ministrija

Krievijas pretkorupcijas cīņas: reformas, aktīvisms un nopūlējušies valdītāji

Pēdējo četru gadu laikā Krievijas attieksmē pret korupciju notikušas dažas pārmaiņas. Prezidents Dmitrijs Medvedevs atzina korupciju par vienu no lielākajiem draudiem Krievijas nākotnei. Savas prezidentūras laikā viņš panāca diezgan daudz pārmaiņu Krievijas tiesu sistēmā, un tagad vairākums mūsdienu pretkorupcijas dokumentu jau ir ieviesti: noteikta kārtība interešu konfliktu risināšanai, ienākumu un īpašumu deklarāciju publicēšanai, pieņemts likums par informācijas atklātību (IA) utt. Tomēr neviens no tiem nedarbojas tā, kā pienāktos. Pārmaiņas notikušas arī sabiedrības attieksmē – korupcija ir viena no galvenajām masu demonstrāciju tēmām, un Aleksejs Navaļnijs – ļoti populārs opozīcijas pārstāvis – ieguvis savu reputāciju, atklājot korupciju valsts iepirkumu jomā. Cīņa pret korupciju ir kļuvusi par galveno politiskās darba kārtības jautājumu. Taču vēl tāls ceļš ejams, lai šajā cīņā panāktu jebkādas būtiskas pārmaiņas.

1. Korupcija Krievijā: īss pārskats

Korupcija pastāvējusi jau cara laikos, Padomju Savienības posmā, un tā ir liela problēma Krievijas Federācijā arī tagad. Tomēr korupcija nav bijusi statistiska. Tā drīzāk ir piedzīvojusi būtisku “evolūciju” pēdējo 20 gadu laikā, kad Krievija pārgāja no komandekonomikas/plānotās ekonomikas uz tirgus ekonomiku.

Korupcija Padomju Savienībā parādījās, lielā mērā pateicoties dažu preču un pakalpojumu deficītam. Par šo jautājumu sarakstīta virkne grāmatu.¹ Bieži vien korumpētā prakse nebija saistīta ar naudu, bet gan ar zināma veida savstarpējas labvēlības pakalpojumu apmaiņu. Tas noveda arī pie nepotisma izplatīšanās, kad augstu stāvošu komunistiskās partijas biedru bērni tika uzņemti labākajās universitātēs un pēc tam norīkoti uz vislabākajām darbavietām. Līdz ar perestroiku (Mihaila Gorbačova reformu politiku 20. gs. 80. gadu otrajā pusē) sistēmā parādījās vairāk naudas un līdz

¹ Sk., piemēram: Ledeneva, A.V. Russia's Economy of Favors: Blat, Networking and Informal Exchange (Krievijas savstarpējas labvēlības ekonomika: blats, tīklošanās un neformālā apmaiņa). Cambridge University Press, 1998.

ar to arī vairāk korupcijas. Jaunizveidotajiem uzņēmumiem ("kooperatīviem") bija jādarbojas novecojušas tiesiskās sistēmas ietvaros un komandekonomikas/plānotās ekonomikas apstākļos. Tādēļ, lai gūtu panākumus, tiem nereti bija "jāapsteidz likums". Ierēdņu algas bija tik zemas, ka viņus varēja viegli piekukuļot.

90. gados situācija vēl vairāk pasliktinājās. Padomju ražošanas nozaru necaurskatāmā privatizācija radīja oligarhu šķiru. Tie, kuri izdzīvoja un kuriem izdevās pārveidot savas fabrikas, kļuva ārkārtīgi bagāti. Tajā pašā laikā tiesībsargājošo institūciju, nodokļu uzraudzības un citu iestāžu ierēdņu, kā arī deputātu, mēru un ministru algas atpalika no algām komercsektorā. Un bija oligarhi, kas "pirka" jebkuru amatpersonu pakalpojumus – sākot ar ugunsdzēsēju, kam bija jāpārbauda, vai birojā bija ierīkota ugunsgrēka trauksmes sistēma, un beidzot ar ministru, kas izstrādāja jaunu likumprojektu, vai parlamenta deputātu, kas vēlāk balsoja par šo likumprojektu.

21. gadsimta sākumā Krievija saskārās ar situāciju, kuru bieži sauc par "valsts nozagšanu". Proti, situāciju, kad varenas privātpersonas, institūcijas, uzņēmumi vai grupas valstī vai aiz tās robežām izmantoja korupciju, lai veidotu valsts rīcībpolitikas, tiesisko vidi un tautsaimniecību, kas ļautu

Tagad korupcija ir izspiešana, kad uzņēmumam ir jāmaksā nauda tikai par to, lai varētu turpināt darbu.

tiem gūt labumu viņu pašu personiskajās interesēs.² Džoels Helmans (Joel Hellman) un Daniels Kaufmans (Daniel Kaufmann) to labi raksturo savā rakstā "Confronting the Challenge of State Capture in Transition

Economies"³. Ap to laiku Vladimirs Putins kļuva par Krievijas prezidentu un uzsāka savu darbību oligarhu atstumšanā no varas. Daži no viņiem, kā Berezovskis un Gusinskis, nolēma valsti atstāt. Tad 2003. gada oktobrī uz apsūdzības pamata par ļaunprātīgu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas tika apcietināts visbagātākais cilvēks Krievijā – Mihails Hodorkovskis. Tā bija zīme, ka tagad Kremlis (un Putins) kontrolēja valsti, un pārējie oligarhi

² Definīcija no "The Anti-Corruption Plain Language Guide" (*Pretkorupcijas vienkāršās valodas rokasgrāmata*). Transparency International, 2009. gada jūlijs. http://www.transparency.org/whatwedo/pub/the_anti_corruption_plain_language_guide Visas saites šajā rakstā bija pieejamas 2012. gada 1. novembrī.

³ Hellman, J., Kaufmann, D. Confronting the Challenge of State Capture in Transition Economies (*Sastopot valsts nozagšanas izaicinājumu pārejas ekonomikās*). Published in: Finance and Development, Volume 38, No 3. Starptautiskais Valūtas fonds, 2001. gada septembris. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2001/09/hellman.htm>

to atzina. “Jukos”, lielu naftas uzņēmumu, ko bija kontrolējis Hodorkovskis, vēlāk pārņēma valstij piederošā “Rosneftj” korporācija, un tā bija zīme, ka ierēdņi var paņemt no biznesa jebko. Tas noveda pie straujas dažāda veida koruptīvas prakses, tajā skaitā izspiešanas izplatīšanās. Korupcija vairs nav darījums starp uzņēmēju, kas cenšas panākt labākus apstākļus savam uzņēmumam, un korumpētu ierēdņi, kas riskē ar savu amatu. Tagad tā ir izspiešana, kad uzņēmumam ir jāmaksā nauda tikai par to, lai varētu turpināt darbu. Ikvienam uzņēmumam ir zināmas tādas paradības kā “komisijas naudas parastā likme”. Runa nav par to, cik jūs gribat maksāt, bet gan – cik jums ir jāmaksā, lai saņemtu valdības pasūtījumu.⁴

Valsts ierēdņi pieprasīja, lai gandrīz ikviens uzņēmums dalītos ar viņiem ienākumos. Pārsvārā korumpētā izspiešana aptver vairākus ierēdniecības līmeņus. Pieņemts, ka zemāka līmeņa ierēdņi, kas saņem kukuli, vēlāk to daļa ar savu priekšnieku. Kā atklājās nesenā intervijā ar kādu vadošu iekšlietu sistēmas amatpersonu⁵, cenas amatiem valdības iestādēs svārstās no USD 50 000 līdz vairākiem miljoniem. Tie, kas ir gatavi maksāt, ir pilnīgi pārliecināti, ka viņi spēs šo naudu atgūt sava “valsts dienesta” laikā. Un ir acīm redzams, ka oficiālā alga nebūs viņu ienākumu galvenais avots.

Saskaņā ar aptauju, ko 2010. gada sākumā veica vadoša Krievijas socioloģisko pētījumu organizācija “Levada Centr”, 15% krievu norādīja, ka pēdējo 12 mēnešu laikā bija devuši kukuli.⁶ Jāatzīmē, ka šis skaitlis raksturo tikai tos, kas bija gatavi sniegt godīgu atbildi. 55% norādīja, ka kukulus dod ikviens, kam darīšana ar ierēdņiem. Saskaņā ar “Transparency International” galvenajiem rādītājiem – Korupcijas uztveres indeksu (Corruption Perceptions Index) un Kukuļu maksātāju indeksu (Bribe Payers Index) – 2011. gadā Krievija ieņēma attiecīgi 143. vietu 183 valstu starpā un 28. vietu, t. i., pēdējo vietu.

⁴ Ekspertu semināri. Динамика коррупции в условиях аномальной экономики (*Korupcijas dinamika anomālas ekonomikas apstākļos*). 2006. gada 25. marts. <http://www.liberal.ru/articles/1251>

Противодействие коррупции: пределы возможного (*Pretošanās korupcijai: iespējamā robežas*), 2011. gada 18. jūnijs. <http://www.liberal.ru/articles/5293>

⁵ Мищенко, S. Intervija ar Iekšlietu ministrijas Pretkorupcijas departamenta vadītāja pienākumu izpildītāju Alekseju Rjabcevu (krievu valodā). Gazeta.ru, 2012. gada 5. septembrī. <http://www.gazeta.ru/social/2012/09/05/4754585.shtml>

⁶ Левада-Центр. Россияне о взятках (*Krievi par kukuļiem*). 2010. gada 12. maijs. <http://www.levada.ru/press/2010051201.html>

Šādas korupcijas apstākļos birokrāti un tiesībsargājošie spēki darīs visu, lai sabotētu jebkuras pretkorupcijas reformas un nodrošinātu sev ienākumu avotus. Ziņojumā, kuru sniedza viena no prezidenta Pilsoniskās sabiedrības un cilvēktiesību padomes darba grupām 2009. gada 23. novembrī, norādīts, ka "birokrātija, kurai ir lielas lobēšanas iespējas, ir mēģinājusi un vēl joprojām mēģina neitralizēt iespējamus rezultātus, kas var negatīvi ietekmēt tās parasto eksistences veidu, tā vājina un izkropļo mehānismus, kas iedzīvīnāti likumos un nacionālajā (pretkorupcijas) plānā".⁷ Un nav nekādu pazīmju, ka Medvedeva prezidentūras pēdējo gadu laikā šī situācija būtu mainījusies. Grūti pateikt, vai Medvedevam tiešām bija pietiekami daudz reālas varas, lai šai cīņā uzvarētu, taču ir arī skaidrs, ka viņš nebija tikai marionete, kas saglabāja troni Putinam. Viņš uzdrošinājās pasludināt karu pret korupciju un pat spēja panākt patiesi nozīmīgu progresu Krievijas tiesiskajā sistēmā. Lai pieminam kaut vai Krievijas piesaisti virknei starptautisku līgumu, tādiem kā Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas pretkukuļošanas konvencija.⁸

2. D. Medvedeva pretkorupcijas plāni un likumdošanas darba kārtība

Dmitrijs Medvedevs kļuva par Krievijas Federācijas prezidentu 2008. gada maijā kā Putina pēctecis. Medvedevs mēdza minēt korupciju kā problēmu savā vēlēšanu kampaņā, taču tas nebija nekas īpašs. Arī Putins, kad viņu vēlēja, mēdza pieminēt korupciju kā lielu problēmu. Faktiski neviens negaidīja, ka Medvedevs ies tālāk par problēmas reizumis pieminēšanu. Tomēr Medvedevs pārspēja gaidīto.

19. maijā, tikai 12 dienas pēc savas inaugurācijas, Medvedevs izveidoja Padomi korupcijas novēršanai. Prezidents pats kļuva par Padomes priekšsēdētāju. Padomes sastāvā bija Krievijas augstākā līmeņa amatpersonas, tajā skaitā Federālā drošības biroja un Izmeklēšanas komitejas, Ekonomikas

⁷ Национальный антикоррупционный комитет. Анализ реализации Национального плана противодействия коррупции (*Nacionālā pretkorupcijas plāna īstenošanas analīze*). 2009. gada 23. novembris. http://www.president-sovet.ru/structure/group_corruption/materials/analysis_on_anti_raiding.php

⁸ Sk. OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions (*ESAO Konvencija par cīņu pret ārvalstu amatpersonu kukuļošanu starptautiskos biznesa darījumos*). <http://www.oecd.org/daf/bribery/internationalbusiness/anti-briberyconvention/oecdconventiononcombatingbriberyofforeignpublicofficialsininternationalbusinesstransactions.htm>

attīstības ministrijas (EAM), Tieslietu ministrijas (TM) un Iekšlietu ministrijas (IM) vadītāji. Tikai viena persona Padomes sastāvā nebija valsts amatpersona – pārstāvis no Sabiedriskās palātas, kuru Putins bija izveidojis NVO pārstāvniecībai. Pirmās sanāksmes laikā prezidents paziņoja, ka visi gaidījuši pietiekami ilgi un pienācis laiks dot korupcijai “sistēmisku atbildi”.⁹

Šajā sanāksmē Medvedevs arī īsumā raksturoja savu pretkorupcijas plānu. 2008. gada 31. jūlijā, tikai mazliet vairāk nekā divus mēnešus pēc viņa inaugurācijas, plāns tika publicēts kā prezidenta dekrēts.¹⁰ Tas bija spēcīgs paziņojums, jo pirms tam neviens Krievijas prezidents nebija uzņēmies šādas saistības. Taču acīmredzot plānam trūka atbalsta. To sagatavoja anonīma grupa prezidenta administrācijas iekšienē. Plāna autori nekad netika atklāti. Pats plāns nebija pietiekami skaidrs, lai gūtu plašākas sabiedrības atbalstu. Tas tikai noteica svarīgu mērķi – “izskaust korupcijas saknes” un tad uzskaitīja virkni veicamo pasākumu. Trūka izskaidrojuma un pamatojuma. Lai gan plāna noslēgumā bija par tā īstenošanu atbildīgo valdības institūciju saraksts, kā arī minēti daži termiņi, kopumā tas bija diezgan nenoteikts. Tāpat bija arī jautājums, vai Padome korupcijas novēršanai, kam bija jākoordinē plāna īstenošana, faktiski būs spējīga to pārvērst reālā darbībā. Bija grūti iedomāties, kā Padomes locekļi, kas pārsvarā bija dažādu valdības institūciju vadītāji un atbildēja par plāna dažādām sadaļām, varētu efektīvi koordinēt paši sevi, it īpaši, ja plāna īstenošanā nepiedalījās pilsoniskā sabiedrība. Neraugoties uz to, zināmi panākumi ir gūti.

Būdams jurists, Medvedevs koncentrēja uzmanību uz Krievijas tiesiskās sistēmas pilnveidi atbilstīgi starptautiskajiem standartiem. Vispirms viņš panāca, ka tika pieņemts likums “Par cīņu pret korupciju”. Likumā bija ne tikai korupcijas definīcija (pirmo reizi Krievijas likumdošanā), bet tas arī noteica pienākumu valsts amatpersonām atklāt savus ienākumus un īpašumus, kā arī ziņot par jebkuru interešu konfliktu, kas tiem pastāv. Tomēr likuma ieviešana saskārās ar daudzām problēmām. 2012. gada martā pat Medvedevs pats atzina, ka ienākumu un īpašumu deklarācijas

⁹ Krievijas Federācijas prezidents. Вступительное слово на совещании по проблемам противодействия коррупции (*Ievadruna sanāksmē par problēmām, kas saistītas ar cīņu pret korupciju*). Dmitrija Medvedeva runas stenogrammas atšifrējums (krievu valodā). 2008. gada 19. maijs. <http://www.kremlin.ru/transcripts/135>

¹⁰ Национальный план противодействия коррупции (*Nacionālais plāns cīņai pret korupciju*). Apstiprinājis Krievijas Federācijas prezidents D. Medvedevs, Nr. Pr-1568, 2008. gada 31. jūlijs. <http://www.rg.ru/2008/08/05/plan-dok.html>

nav devušas gandrīz nekādu rezultātu.¹¹ Daudzi valsts ierēdņi šo informāciju sniedz, taču nav efektīvas sistēmas tās pārbaudei. Vēl jo vairāk, sodi, pat ja tie tiek piemēroti, nav pietiekami. Vissmagākais sods par maldinošas

Medvedevs koncentrēja uzmanību uz Krievijas tiesiskās sistēmas pilnveidi atbilstīgi starptautiskajiem standartiem.

informācijas sniegšanu ir ierēdņa atlaišana no darba bez turpmākām sekām. Tādējādi viņš var ieņemt to pašu amatu kādā citā valsts iestādē. Un nav nekādu seku, ja valsts ierēdņu īpašuma apjoms palielinās vairāk, nekā to ļautu viņu ienākumi. Galu galā Medvedevs iesniedza likumprojektu,

kas ļautu konfiscēt līdzekļus, kuri iegūti nelikumīgā ceļā, taču tas vēl joprojām atrodas Valsts Domē, gaidot savu pieņemšanu.¹² Turklāt likums pats par sevi būtībā problēmu neatrisina, jo nepieciešams reformēt visu deklarēšanas sistēmu.¹³

Medvedevs panāca pārmaiņas arī sodīšanā par kukuļošanu. 2011. gada maijā tika ieviesti proporcionāli naudas sodi. Naudas sods tika noteikts 25 līdz 100 reišu lielāks par kukuļa summu.¹⁴ Cietumsods kā obligāts sods par lieliem kukuļiem tika atcelts, lai gan tiesa vēl joprojām var piespriest cietumsodu, ja noziegums tiek uzskatīts par smagu. Šis pretrunīgais solis bija vērsts uz korupcijas ekonomiskā pamata izskaušanu, taču tas izpelnījās arī sabiedrības kritiku, ka noziedzniekiem ļauj izvairīties no cietuma. Tajā pašā laikā eksperti norādīja, ka vairākums par kukuļņemšanu

¹¹ Krievijas Federācijas prezidents. Заседание рабочей группы по формированию системы “Открытое правительство” (*Darba grupas sanāksme par “Atklātās valdības” projekta izveidi*). Dmitrija Medvedeva runas stenogrammas atšifrējums (krievu valodā). 2012. gada 22. marts. <http://kremlin.ru/news/14828>

¹² Законопроект № 47244-6 “О контроле за соответствием расходов лиц, замещающих государственные должности, и иных лиц их доходам (*likumprojekts Nr. 47244-6 “Par valsts amatpersonu un citu personu izdevumu un ienākumu atbilstības kontroli”*)”. [http://asozd2.duma.gov.ru/main.nsf/\(Spravka\)?OpenAgent&RN=47244-6&02](http://asozd2.duma.gov.ru/main.nsf/(Spravka)?OpenAgent&RN=47244-6&02)

¹³ Vairāk informācijas blogā par deklarācijām centra “Transparency International – Krievija” mājas lapā (krievu valodā). <http://www.transparency.org.ru/deklaracii/blog>

¹⁴ Федеральный закон от 04.05.2011 N 97-ФЗ “О внесении изменений в Уголовный кодекс Российской Федерации и Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях в связи с совершенствованием государственного управления в области противодействия коррупции” (2011. gada 4. maija Federālais likums Nr. 97 “Par grozījumiem Krievijas Federācijas Kriminālkodeksā un Krievijas Federācijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā attiecībā uz valsts pārvaldes pilnveidi pretkorupcijas cīņās jomā”) <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=113656>

notiesāto ierēdņu jau saņēmuši tikai nosacītus spriedumus un tādējādi tā kā tā izvairījušies no cietuma. Tātad kopumā šis pasākums tiek uzskatīts par pozitīvu pavērsienu.

Bija vesela virkne citu likumu, kurus Medvedevs dabūja cauri Domei. Piemēram, likums "Par pieejas nodrošināšanu informācijai par valdības institūciju un pašvaldības institūciju aktivitātēm" tika pieņemts 2009. gada februārī, un tam bija jāklūst par Informācijas atklātības likuma krievu versiju. Tas nosaka visu valdības iestāžu pienākumu atbildēt uz pilsoņu pieprasījumiem un sniegt jebkuru pieprasīto informāciju, ja vien tā nav slepena. Šis likums bija uzskatāms par būtisku progresu, taču tas nespēja kļūt tik spēcīgs kā citu valstu IA likumi, jo daudzas iestādes ierobežo informācijas apjomu, kuru tās ir gatavas izpaust. Tiesas nostājas iestāžu pusē, norādot, ka pieprasītā informācija nav par "aktivitātēm, bet drīzāk par citiem valdības jautājumiem".¹⁵

2009. gada jūlijā tika pieņemts likums "Par likumdošanas aktu un likumdošanas aktu projektu pretkorupcijas ekspertīzi". Tas noteica prasību pārbaudīt visus jaunus likumus attiecībā uz iespējamām korupcijas riskiem. Pārbaudes veic TM, taču to var veikt arī neatkarīgs pilnvarots eksperts.¹⁶ 2011. gadā centrs "Transparency International – Krievija" atklāja, ka, pateicoties kādai "spraugai" TM noteikumos, prezidenta ierosinātajiem likumprojektiem nekāda pretkorupcijas ekspertīze netika veikta. Vēlāk šo trūkumu novērsa. Taču daudzas problēmas vēl joprojām paliek, jo visa ekspertīze ir tikai ieteikumi iestādei, kas nav tai saistoši. Ekspertīzes rezultāti netiek publicēti. Iestāde vienkārši sniedz atbildi TM un neatkarīgajiem ekspertiem par to, kādas izmaiņas tā veikusi pēc ekspertīzes atzinuma izlasīšanas. Ieteikumu rezultāti netiek publicēti. 2010. gadā centrs "Transparency International – Krievija" pieprasīja no TM šādas ekspertīzes piemēra tekstu, atsaucoties uz IA likumu. TM pieprasījumu noraidīja, un tiesa arī nostājās ministrijas pusē.¹⁷

¹⁵ Informācijas brīvības fonds ir iesniedzis tiesā daudzas lietas. Sk. rakstu, kurā aprakstītas likuma ieviešanas problēmas (krievu valodā): Павлов, И. Доступ к информации: проблемы правоприменения (*Informācijas pieejamība: likuma piemērošanas problēmas*). 2011. gada 3. oktobris. <http://www.svobodainfo.org/ru/node/1311>

¹⁶ Pilnvarojumu apstiprina Tieslietu ministrija. <http://www.minjust.ru/node/1502?theme=minjust> Centrs "Transparency International – Krievija" kļuva par pilnvarotu ekspertu 2011. gada maijā.

¹⁷ Суд поддержал закрытость антикоррупционных экспертиз законопроектов (*Tiesa atbalstīja, ka likumprojektiem veiktā pretkorupcijas ekspertīze ir aizklāta*). Pravo.ru, 2012. gada 14. jūnijs. <http://pravo.ru/news/view/73568/>

Vēl viena joma, kur Medvedeva prezidentūras laikā sākās reformas, ir valsts iepirkumu sistēma. Korupcija šajā jomā ir patiesi milzīga. Pat oficiālie skaitļi ir šokējoši. 2010. gada oktobrī prezidents Medvedevs sasauca sanāksmi,¹⁸ kurā prezidenta kontroles departamenta vadītājs Čuičenko publiski paziņoja, ka no 5 triljoniem rubļu¹⁹, kas ik gadus tiek tērēti valsts iepirkumiem, vienu triljonu varētu ietaupīt, ja šajā sistēmā nebūtu korupcijas.

Medvedevs pievērta uzmanību iepirkumiem visas savas prezidentūras laikā, lai gan attiecīgā likumdošana jau pastāvēja – likums “Par valsts iepirkumu” ir spēkā jau kopš 2005. gada. Likums noteica, ka lielākā daļa izdevumu veicama ar publisku izsoļu starpniecību. Piegādātājam, kas piedāvā viszemāko cenu, ir arī jāsaņem pasūtījums. Šajā sakarā izskan ļoti daudz kritikas. No vienas puses, valdības ierēdņi sūdzas, ka viņi nespēj kontrolēt produktu kvalitāti. Reizēm konkursa dalībnieks ar viszemāko cenu piedāvā zemas kvalitātes produktus vai nederīgus pakalpojumus.²⁰ No otras puses, nav neviena publiska dokumenta, kas vispār pamatotu iestādes vajadzību pēc noteikta produkta. Šis jautājums vienmēr parādās, kad dažas pašvaldības izsludina konkursus luksa klases automašīnām vai arī tiek iepirktas preces vai pakalpojumi, kas noderīgāki iestādes administrācijai, nevis veicina tās spēju sniegt pakalpojumus. Šādi jautājumi kļuva iespējami tikai pavisam nesen, kad sāka darboties interneta iepirkumu portāls “zakupki.gov”. Tagad visi valsts iepirkumu konkursi ir jāizsludina šajā portālā.

Medvedevs arī centās panākt, lai tiktu pieņemts noteikums, ka visiem valstij piederošajiem uzņēmumiem un korporācijām jāizsludina savi konkursi tiešsaistē. Medvedeva pilnvaru termiņa četrus gadus laikā notika plašas diskusijas, kā veikt iepirkumu sistēmas reformu. Galu galā EAM ierosināja jaunu likumu vienotas iepirkumu sistēmas izveidei. Arī šis likums izpelnījās daudz kritikas, taču EAM spēja noorganizēt diezgan lielu skaitu apaļo galdu, ekspertu sanāksmju un sabiedrisko apspriešanu, lai dažas no

¹⁸ Krievijas Federācijas prezidents. Совещание по вопросам исполнения поручений Президента (*Sanāksme par prezidenta uzdevumu izpildi*). Pilnīgs stenogrammas atšifrējums (krievu valodā), 2010. gada 29. oktobris. <http://www.kremlin.ru/transcripts/9368>

¹⁹ 1 triljons rubļu = RUR 1 000 000 000 000, aptuveni 25 miljardi eiro.

²⁰ Яковлев, А. А., Демидова, О. А., Балаева, О. Н. Какие факторы влияют на снижение цен на торгах и что порождает проблемы при исполнении госзаказов? (*Kādi faktori ietekmē cenu pazemināšanu konkursos, un kas rada problēmas valdības pasūtījumu izpildē?*). Ekonomikas Augstskola, 2012.

http://www.hse.ru/data/2012/07/23/1257497169/WP1_2012_01_f.pdf

kritiskajām piezīmēm ņemtu vērā. Beidzot likums “Par federālo līgumu sistēmu” tika iesniegts Valsts Domei un 2012. gada jūnijā tika sekmīgi izskatīts pirmajā lasījumā. Pastāv lielas bažas par jaunās sistēmas spēju iegrožot korupciju iepirkumu jomā. Jaunajam likumam ir daudzas stiprās un vājās puses, un vajadzētu veselu rakstu, lai tās aprakstītu.²¹ Visas šīs bažas vēl gaida pārbaudi praksē, jo tādā valstī kā Krievija galvenais jautājums vienmēr ir ne tik daudz par likuma kvalitāti, bet gan drīzāk par tā ieviešanu.

3. Internets un caurskatāmība

Iespējams, ka vislielākā atšķirība starp Putinu un Medvedevu ir viņu attieksme pret jaunām tehnoloģijām un internetu. Medvedevs ir kļuvis slavens ar to, ka izmanto savu *iPhone* vai *iPad* publiski. Ir noteikti zināms, ka viņš izmanto internetu, lai lasītu ziņas, saņemtu e-pastu vai tvītotu. Tajā pašā laikā ir arī labi zināms, ka internetam varētu būt nozīmīga loma cīņā pret korupciju. To var izmantot, lai palielinātu valdības aktivitāšu caurskatāmību vai tiktu vaļā no korumpētiem birokrātiem. Viņi nav vajadzīgi, ja e-valdības pakalpojumi tiek nodrošināti ar interneta starpniecību. Medvedevs patiešām paziņoja, ka viņš radīs e-valdības sistēmu, kas varētu nodrošināt vēlamo caurskatāmības un pakalpojumu līmeni.

Jau ilgi pirms Medvedeva prezidentūras – 2002. gadā – tika uzsākta federāla programma ar nosaukumu “Elektroniskā Krievija” (vai “E-Krievija”). Taču tikai pēdējos gados tā spēja gūt kaut kādus redzamus rezultātus. 2009. gada oktobrī valdība pieņēma skaidru plānu e-pakalpojumu ieviešanai tuvāko gadu laikā. Par programmu bija atbildīga Sakaru ministrija ar tās jauno ministru. 2010. gada februārī tika atklāts interneta portāls “gosuslugi.ru”. Tas izpelnījās lielu interneta lietotāju kritiku, jo aktivācijas kodu portālam bija jāsiūta ar Krievijas pasta, nevis e-pasta palīdzību. Vēlāk gan tika paskaidrots, ka Krievijas pasts bijis nepieciešams, lai apstiprinātu reģistrējamās personas identitāti. Taču portāla reputācija bija sagrauta.

Lai panāktu īstas pārmaiņas virzībā uz e-valdību un e-pakalpojumiem, ar portālu vien bija par maz. Visām ministrijām bija aktīvi jāiesaistās, taču iestāžu līdzdalība bija dažāda. Piemēram, Federālais migrācijas dienests radīja iespēju pieteikties pases saņemšanai tiešsaistē. Iesnieguma veidlapa

²¹ Vairāk informācijas blogā par valsts iepirkumiem centra “Transparency International – Krievija” (Center “Transparency International – Russia”) mājas lapā (krievu valodā). <http://www.transparency.org.ru/monitoring-goszakupok/blog>

Tiesas publicē deputātu vēstules, kurās tie lūdz “iedziļināties lietā” vai arī “ņemt šo lietu īpašā kontrolē”. Neoficiālās sarunās tiesneši atzina, ka publicēšana novedusi pie šādu vēstuļu skaita krasas samazināšanās, tādējādi palielinot tiesu neatkarību.

vēl joprojām ir tik sarežģīta un novecojusi, ka pirmajā reizē to pareizi aizpildīt ir diezgan pagrūti. Ir arī labas ziņas, ka jums nevajag vairs stundām ilgi stāvēt rindā, lai galu galā uzziņātu, kādas kļūdas esat pieļāvis. Jūs tās vienkārši izlabojat tiešsaistē un nosūtāt vēlreiz. No otras puses, IM pakalpojums

iesniegumu pieņemšanai par autovadītāja apliecības atjaunošanu vēl joprojām ir pieejams tikai dažās pilsētās, lai gan bija paredzēts, ka tas tiks ieviests visā valstī jau 2011. gadā.

Caurskatāmība tiesu sistēmā ir labs piemērs tam, ko Krievijā var izdarīt un kas Krievijā netiek darīts. 2008. gada decembrī tika pieņemts likums “Par pieejas nodrošināšanu informācijai par tiesu darbību Krievijas Federācijā”. Likums ievieša virkni pasākumu šīs korumpētās sistēmas caurskatāmības palielināšanai, tajā skaitā – par visu tiesas lēmumu publicēšanu tiešsaistē. Tiesām tika dots pusotrs gads publicēšanas sistēmas izveidei. Krievijā tiesu sistēmai ir trīs atzari – Konstitucionālā tiesa, komercietiesa un vispārējā tiesa. Komerctiesas (Krievijā sauktas arī par šķīrējtiesām) ir paveikušas izcilu darbu. Tiek publicēti ne tikai visi tiesu lēmumi, bet arī visi dokumenti, kurus tiesa saņem tiesvedības gaitā. Piemēram, tiesas publicē deputātu vēstules, kurās tie lūdz “iedziļināties lietā” vai arī “ņemt šo lietu īpašā kontrolē”.²² Neoficiālās sarunās tiesneši atzina, ka publicēšana novedusi pie šādu vēstuļu skaita krasas samazināšanās, tādējādi palielinot tiesu neatkarību. Tiesu interneta portāls “my.arbitr.ru” ne tikai publicē visus dokumentus, bet arī ļauj iesniegt sūdzību tiešsaistē un sniedz atlikto vai pārtraukto tiesas sēžu sarakstu. Turklāt ir izveidota īpaša aplikācija mobilajām ierīcēm.²³ Tādējādi persona var piekļūt visiem tiesas dokumentiem arī ar *iPhone*, *iPad* vai citas ierīces starpniecību. Šis pārsteidzošais caurskatāmības līmenis tika panākts, pateicoties komercietiesas vadītāja Antona Ivanova personiskajam atbalstam.

Tomēr vispārējās tiesas vēl joprojām nespēj izpildīt pat minimālās prasības, kas noteiktas federālajā likumdošanā. Saskaņā ar Informācijas brīvības fonda pētījumu, kas tika veikts 2012. gadā, vispārējās tiesas pub-

²² Visas vēstules Krievijas Federācijas Augstākās Komerctiesas priekšsēdētājam apskatāmas: <http://www.arbitr.ru/as/pract/appeal/>

²³ Aplikācija ir pieejama iOS, Android un Windows Phone. Saite uz aplikāciju iTunes veikalā: <http://itunes.apple.com/ru/app/kartoteka+/id378489897?mt=8>

licē vidēji tikai 64,5% no likumā noteiktās informācijas.²⁴ Saskaņā ar kāda cita pētījuma rezultātiem, kuru veica Tiesību piemērošanas problēmu institūts 2012. gada maijā, vispārējās tiesas publicē tikai pusi no lēmumiem. Vietējā līmenī rādītāji ir vēl sliktāki. 22,2% vietējo tiesu nepublicē lēmumus administratīvo pārkāpumu lietās.²⁵ Kopumā šķiet, ka Medvedevs spējis panākt diezgan laba likuma pieņemšanu Valsts Domē, taču iestādes to piemēro dažādi. Sodi likuma pārkāpējiem, pat ja tie tiek piemēroti, nav pamanāmi. Attiecīgi nav arī atzinības apliecinājuma tiem, kas ievēro likumu un reizēm pat izdara vairāk, nekā tiek prasīts tiesas sistēmas caurskatāmības nodrošināšanā.

4. Pilsoņi pieprasa pārmaiņas

Kamēr valdība nespēj panākt nekādas būtiskas pārmaiņas, cilvēki sāk paši cīnīties ar korupciju, un šajā cīņā liela loma ir internetam. Grūti pateikt, vai Medvedeva pretkorupcijas retorika palīdzējusi mainīt sabiedrības attieksmi, vai arī šīs pārmaiņas vispār bijušas nenovēršamas, taču sabiedrība sākusi mosties. 2010. gadā cīņa par meža saglabāšanu Maskavas pilsētā (Himku mežs) kļuva ar svarīgu gada politisko notikumu. Cīņa nebija tikai par vidi, bet arī pret korupciju.²⁶ Tiešsaistē un ārpus tās sāka parādīties aizvien vairāk pilsonisko aktivistu projektu. Daudzi no tiem pievērsās dažādām korumpētām darbībām. Pat Kremli atbalstošā jauniešu kustība "Naši" mēģināja organizēt pretkorupcijas kampaņu.

Viena no problēmām, kas piesaistīja plašas sabiedrības uzmanību, bija valdības automašīnu lietošana. Krievijā daudzām amatpersonām uz automašīnām ir īpašas signālugunis, kas tām ļauj izvairīties no satiksmes noteikumiem, būtībā piešķirot automašīnām tādu pašu satiksmes dalībnieka

²⁴ Боталова, Д. Результаты мониторинга официальных сайтов органов Судебного департамента (*Tiesu departamenta institūciju mājaslapu monitoringa rezultāti*). Фонд Свободы Информации, 2012. gada 26. aprīlī. <http://www.svobodainfo.org/ru/node/1795>

²⁵ Поздняков, М. Организационные и структурные ограничения при доступе к судебным актам судов общей юрисдикции (*Administratīvie un struktūras ierobežojumi pieejai vispārējo tiesu nolēmumiem*). Институт проблем правоприменения, 2012. gada jūnijs. http://www.enforce.spb.ru/images/analit_zapiski/organizacionie_strukturnie_ogranichenia_pri_dostupe_k_sudebnin_aktam_jun_2012_pdf.pdf

²⁶ Greenpeace, WWF un citas vides organizācijas kopīgā paziņojumā nosauca notikumus Himkos par "korupcijas simbolu": Руководство полиции Московской области должно уйти в отставку из-за произвола в Химках (*Maskavas apgabala policijas vadībai ir jāatkāpjas sakarā ar patvaļu Himkos*). Greenpeace Russia, 2011. gada 8. maijs. <http://www.greenpeace.org/russia/ru/news/08-05-2011-Himki/>

prioritāti kā ātrās palīdzības vai policijas automašīnām. Oficiāli šo gaismas signālu lietošana ir paredzēta ārkārtīgi svarīgos gadījumos, un šādu automašīnu skaits ir ierobežots. Patiesībā daudzi ierēdņi izmanto šīs priekšrocības arī pēc darba laika un, pārkāpjot noteikumus. Šādas automašīnas izpelnījās kritiku no šoferiem par bīstamu situāciju provocēšanu uz ceļiem un reizēm pat nelaimes gadījumu izraisīšanu. 2010. gadā Krievijas šoferi uzsāka kustību ar nosaukumu “Zilo spainīšu biedrība”. Nosaukums radās no spainīšiem, kas bija uzlikti uz automašīnu jumtiem, izsmejot īpašās signālugunis. Biedrības dalībnieki sāka filmēt oficiālo automašīnu pārkāpumus un sūtīja sūdzības satiksmes policijai. Kustība kļuva diezgan populāra – apmēram 7000 blogeru ir “Livejournal” kopienas dalībnieki,²⁷ kur katru dienu parādās jauni videomateriāli un fotogrāfijas no visas Krievijas. Lai gan policija ne vienmēr bija atsaucīga un izmeklēja šīs lietas, pateicoties sabiedrības spiedienam, dažām sūdzībām bija sekmīgi rezultāti – īpašās signālugunis tika noņemtas vai arī tika atlaists tā ierēdņa šoferis, kura mašīna bija nofilmēta. Kustībai izdevās izvirzīt šo tēmu par vienu no galvenajām politiskajām darba kārtībām. Daži ierēdņi publiski noņēma savas īpašās signālugunis. 2012. gada maijā Putins parakstīja dekrētu Nr. 635 “Par transporta līdzekļu īpašā apgaismojuma un skaņu signālu sakārtošanu”, ierobežojot ar īpašiem signāliem aprīkoto automašīnu kopējo skaitu valstī līdz 569 automašīnām²⁸ (neskaitot policijas, ātrās palīdzības utt. automašīnas ar īpašu krāsojumu).

Arī valsts iepirkumi piesaistīja plašu sabiedrības uzmanību. Interneta portāla “zakupki.gov” ieviešana ļāva sabiedrībai uzraudzīt, kā valdības iestādes tērēja savus budžetus. Daži blogeri un žurnālisti sāka publicēt informāciju par dažādiem iepirkuma konkursiem ar augstu korupcijas risku. 2010. gada decembrī Aleksejs Navaļnijs, tajā laikā galvenokārt pazīstams kā populārs blogeris, uzsāka projektu “Rospil.ru”²⁹, iespējams, vienu no visveiksmīgākajiem pretkorupcijas projektiem Krievijas interneta vidē. Tomēr daži eksperti šaubās, vai šis projekts tiešām cīnās pret korupciju vai arī tikai apgrūtina valsts iepirkuma konkursa rīkošanu.³⁰ Projekta ideja

²⁷ Sk. kopienas profilu Livejournal.com <http://ru-vederko.livejournal.com/profile>

²⁸ Президент оставил 569 мигалок (*Prezidents atstājis 569 signālugunis*). AutoNews.ru, 2012. gada 19. maijs. <http://www.autonews.ru/autobusiness/news.shtml?2012/05/19/1730127>

²⁹ Rospil nozīmē: “Rossija” (Krievija) un darbības vārds “pilitj” (zāģēt). Krievu valodā ir teiciens “zāģēt budžetu”, kas nozīmē valsts līdzekļu piesavināšanos ar komisijas naudas amatpersonai palīdzību, un to raksta kā “raspil”.

³⁰ Piemēram, eksperts Ivans Begtins nosauca “rospil” par farsu: Иван Бегтин о “РосПил.Инфо”: Навальный балаганит вместо занятия полезным делом (*Ivans Begtins “RosPil.Info”: Navaļnijs sarīko farsu tā vietā, lai darītu kaut ko noderīgu*). Polit.ru, 2011. gada 17. februāris. <http://polit.ru/news/2011/02/17/balagan/>

ir pavisam vienkārša – cilvēki tiek lūgti ziņot par jebkuru aizdomīgu valdības konkursu, kas tiek izziņots mājas lapā “zakupki.gov”. Pēc tam brīvprātīgie un projekta darbinieki izpēta konkursu, un, ja atklāj iepirkuma noteikumu pārkāpumus, juristi iesniedz tiesā sūdzību. Projekta finansējumu veido sabiedrības ziedojumi. Tā bija pirmā reize Krievijā, kad tik liels projekts izmantoja pūlfinansējumu kā vienīgo ienākumu avotu. Apmēram 4,5 miljoni rubļu³¹ tika savākti pirmajās astoņpadsmit dienās.³² Sekmīgā līdzekļu vākšana parādīja, ka cilvēki bija gatavi maksāt paši savu naudu, lai palīdzētu cīnīties ar korupciju.

Valsts Domes vēlēšanas 2011. gada decembrī izraisīja Krievijā masveida protestus. Desmitiem tūkstošu protestētāju piepildīja Maskavas un citu lielāko pilsētu ielas. Dažās akcijās piedalījās līdz pat 100 000 cilvēku. Pirmās manifestācijas koncentrēja uzmanību uz krāpšanos vēlēšanu laikā, taču vēlāk cilvēki izvirzīja arī citas prasības, kas attiecās arī uz korupciju. Saskaņā ar “Levada Centr” aptauju³³ pirmo reizi kopš šādu pētījumu uzsākšanas 1999. gadā korupcija kļuva par vienu no trim galvenajām problēmām Krievijā. Tajā pašā laikā citas aptaujas rāda, ka cilvēki nav apmierināti ar valdības centieniem cīņā pret korupciju. Kādā oficiālā aptaujā³⁴, ko veica EAM, tikai 12% atzina, ka federālā valdība gūst panākumus cīņā pret korupciju. 42% norādīja, ka neredz nekādu rezultātu. Reģionu līmenī aptaujas ietvaros tika veikti mērījumi, lai noteiktu sabiedrības viedokli par valdības vēlmi cīnīties ar korupciju. Vispopulārākajā atbildē (32%) tika norādīts, ka “mūsu reģiona valdība var sekmīgi cīnīties ar korupciju, taču negrib to darīt”. Nākamā populārākā atbilde (24%) bija, ka “mūsu reģiona valdība nevar sekmīgi cīnīties ar korupciju un negrib to darīt”. Tikai 8% piekrita apgalvojumam, ka “mūsu reģiona valdība var sekmīgi cīnīties ar korupciju un ir gatava to darīt”.

³¹ RUR 4 500 000 ir aptuveni 111 300 eiro.

³² Распил бюджета научил россиян краудфандингу (*Budžeta “zāģēšana” iemācīja krieviet pūlfinansēšanu*). Коммерсантъ. Секрет Фирмы, Nr. 10 (324), 2012. gada 1. oktobris. <http://www.kommersant.ru/doc-rss/2033614>

³³ Левада-Центр. Претензии россиян к правительству (*Krievijas pilsoņu pretenzijas valdībai*). 2012. gada 12. jūlijs. <http://www.levada.ru/12-07-2012/pretenzii-rossiyan-k-pravitelstvu>

³⁴ Министерство экономического развития Российской Федерации, Общероссийский общественный фонд “Общественное мнение”. Состояние бытовой коррупции в Российской Федерации (*Ikdienas korupcijas stāvoklis Krievijas Federācijā*). 2011. http://www.economy.gov.ru/wps/wcm/connect/116f09004739f0c7a2a4eeb4415291f1/doklad_kor.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=116f09004739f0c7a2a4eeb4415291f1

Medvedevs nespēja pārliecināt cilvēkus, ka valdība patiešām cīnījās ar korupciju. Vairākums viņa iniciatīvu nepanāca nekādas reālas pārmaiņas ierindas cilvēkam un pat ne uzņēmējam. Viņi turpināja ciest no korumpētas izspiešanas. Dažas reformas bija iecerētas, lai tas skartu ikviena cilvēka dzīvi, piemēram, e-pakalpojumu ieviešana, taču tās acīmredzami sabotēja

Medvedevs nespēja parādīt stingru gribu sodīt augstākā līmeņa amatpersonas par korupciju. Viņa pilnvaru laikā bija diezgan daudz korupcijas skandālu, un vairākums no tiem netika pienācīgi izmeklēti.

birokrāti dažādās iestādēs. Un galu galā tās nespēja mainīt situāciju. Medvedevs nespēja parādīt stingru gribu un sodīt augstākā līmeņa amatpersonas par korupciju. Viņa pilnvaru laikā bija diezgan daudz korupcijas skandālu, un vairākums no tiem netika pienācīgi izmeklēti. Bēdīgi slavens piemērs ir Magnjtska lieta. Jurists Sergejs Magnjtskis tika ielikts cietumā pēc tam, kad viņš

ziņoja par nopietnu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, ko bija atklājis sava darba gaitā. Pēc 11 mēnešiem pirmstiesas apcietinājumā viņš cietumā nomira. Ir "neaižskaramo" saraksts, kuri vēl joprojām ieņem augstus oficiālus amatus, galvenokārt tiesībsargājošā jomā, lai gan ir publicēts liels daudzums pierādījumu par viņu korumpēto darbību.³⁵

Vēl viena skaļa lieta ir saistīta ar "Daimler-Mercedes" Krievijas filiāli. 2010. gada aprīlī "Daimler AG" atzina savu vainu³⁶ Ārvalstu koruptīvas prakses likuma pārkāpumos ASV tiesā. "Daimler AG" Krievijas filiāle atzina, ka 2000.–2005. gadā tā bija samaksājusi apmēram 5 miljonus eiro kukuļos Krievijas valdības amatpersonām, lai iegūtu pasūtījumus. Kukuļus saņēmušo institūciju vidū bija IM, Maskavas pilsētas administrācija un Īpašās nozīmes garāža, kas sniedz transporta pakalpojumus prezidentam,

³⁵ Informācija par Magnjtska lietu un "neaižskaramo" aktivitātēm pieejama angļu valodā vietnē: <http://russian-untouchables.com/eng/>

³⁶ The United States Department of Justice. Daimler AG and Three Subsidiaries Resolve Foreign Corrupt Practices Act Investigation and Agree to Pay \$93.6 Million in Criminal Penalties. (Amerikas Savienoto Valstu Tieslietu departaments. Daimler AG un trīs filiāles atzīst uz Ārvalstu korumpētās prakses likuma balstīto izmeklēšanu un piekrit maksāt \$93,6 miljonus kā sodanaudu par noziedzīgu nodarījumu). 2010. gada 1. aprīlis. <http://www.justice.gov/opa/pr/2010/April/10-crm-360.html>

U.S. Securities and Exchange Commission. SEC Charges Daimler AG With Global Bribery (ASV Vērtspapīru un biržu komisija. VBK apsūdz Daimler AG globālā kukuļošanā). Ietver saiti uz sākotnējās prasības tekstu. 2010. gada 1. aprīlis. <http://www.sec.gov/news/press/2010/2010-51.htm>

premjermiņstram un citām augstākā līmeņa amatpersonām. Šīs lietas lietpratīga izmeklēšana varētu apliecināt valdības gatavību cīnīties ar korupciju, taču līdz pat šim brīdim publiski nav izvirzīta neviena oficiāla apsūdzība.

Medvedevs uzsāka savu prezidentūru, solot cīnīties ar korupciju. Taču viss, ko viņš spēja panākt, bija dažas izmaiņas Krievijas likumos. Arī premjerministra amatā Medvedevs šķiet nolēmis turpināt pretkorupcijas darba kārtību.³⁷ Nepieciešamība tālāk pilnveidot likumdošanu vēl pastāv, piemēram, ziņotāju aizsardzības un nelikumīgas materiālā stāvokļa uzlabošanas jomās (2012. gada oktobrī abi jautājumi bija dažādās apspriešanas stadijās).

Taču tagad Krievijas sabiedrība pieprasa īstu cīņu. Nav viegli valsts iestāžu vidū pamanīt daudzus pretkorupcijas piekritējus (šajā ziņā komercietības šķiet rets izņēmums). Dati neapstiprina cerību, ka paaudžu nomaiņa varētu kaut kā automātiski radīt tīrākas valsts ierēdņu rindas. Faktiski daudzi kļūst par vecās korumpētas sistēmas daļu. Tādēļ arī prasības apliecināt rezultātus tiek vērstas pret Putinu un ir lielākais izaicinājums "jaunajam vecajam" prezidentam. Pagaidām šķiet, ka viņš labprātāk cīnītos ar tiem, kas pieprasa cīņu pret korupciju, nevis ar pašu korupciju.

³⁷ Dmitry Medvedev gives interview to The Times newspaper (United Kingdom) (*Dmitrijs Medvedevs sniedz interviju laikrakstam "The Times" (Apvienotā Karaliste)*). Krievijas Federācijas valdības vietne, 2012. gada 30. jūlijs. <http://government.ru/eng/docs/19842/>

Literatūra un avoti

1. The Anti-Corruption Plain Language Guide. Transparency International, 2009. gada 28. jūlijs. http://www.transparency.org/whatwedo/pub/the_anti_corruption_plain_language_guide
2. Боталова, Д. Результаты мониторинга официальных сайтов органов Судебного департамента. Фонд Свободы Информации, 2012. gada 26. aprīlis. <http://www.svobodainfo.org/ru/node/1795>
3. Dmitrijs Medvedevs sniedz interviju laikrakstam "The Times" (Apvienotā Karaliste). Krievijas Federācijas valdības mājas lapa, 2012. gada 30. jūlijs. <http://government.ru/eng/docs/19842/>
4. Hellman, J., Kaufmann, D. Confronting the Challenge of State Capture in Transition Economies. Publicētis: Finance and Development, 38. sējums, Nr. 3. Starptautiskais Valūtas fonds, 2001. gada septembris. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2001/09/hellman.htm>
5. iTunes Preview. Картоотека+. <http://itunes.apple.com/ru/app/kartoteka+/id378489897?mt=8>
6. "Krievijas neaizskaramo" vietne. <http://russian-untouchables.com/eng/>
7. Ledeneva, A.V. Russia's Economy of Favors: Blat, Networking and Informal Exchange. Cambridge University Press, 1998.
8. OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions (ESAO Konvencija par cīņu pret ārvalstu amatpersonu kukuļošanu starptautiskos biznesa darījumos). <http://www.oecd.org/daf/briberyininternationalbusiness/anti-briberyconvention/oecdconventiononcombatingbriberyofforeignpublicofficialsininternationalbusinesstransactions.htm>
9. Павлов, И. Доступ к информации: проблемы правоприменения. 2011. gada 3. oktobris. <http://www.svobodainfo.org/ru/node/1311>
10. The United States Department of Justice. Daimler AG and Three Subsidiaries Resolve Foreign Corrupt Practices Act Investigation and Agree to Pay \$93.6 Million in Criminal Penalties. 2010. gada 1. aprīlis. <http://www.justice.gov/opa/pr/2010/April/10-crm-360.html>
11. U.S. Securities and Exchange Commission. SEC Charges Daimler AG With Global Bribery. 2010. gada 1. aprīlis. <http://www.sec.gov/news/press/2010/2010-51.htm>
12. Высший арбитражный суд Российской Федерации. Обращения по судебным делам. <http://www.arbitr.ru/as/pract/appeal/>

13. Гринпис России. Руководство полиции Московской области должно уйти в отставку из-за произвола в Химках. 2011. gada 8. maijs. <http://www.greenpeace.org/russia/ru/news/08-05-2011-Himki/>
14. Законопроект № 47244-6 “О контроле за соответствием расходов лиц, замещающих государственные должности, и иных лиц их доходам”. [http://asozd2.duma.gov.ru/main.nsf/\(Spravka\)?OpenAgent&RN=47244-6&02](http://asozd2.duma.gov.ru/main.nsf/(Spravka)?OpenAgent&RN=47244-6&02)
15. Иван Бегтин о “РосПил.Инфо”: Навальный балаганит вместо занятия полезным делом. Полит.ру, 2011. gada 17. februāris. <http://polit.ru/news/2011/02/17/balagan/>
16. Левада–Центр. Претензии россиян к правительству. 2012. gada 12. jūlijs. <http://www.levada.ru/12-07-2012/pretenzii-rossiyan-k-pravitelstvu>
17. Левада–Центр. Россияне о взятках. 2010. gada 12. maijs. <http://www.levada.ru/press/2010051201.html>
18. Миненко, С. “Не существует ничего более прибыльного”. Газета.ру, 2012. gada 5. septembris. <http://www.gazeta.ru/social/2012/09/05/4754585.shtml>
19. Министерство экономического развития Российской Федерации, Общероссийский общественный фонд “Общественное мнение”. Состояние бытовой коррупции в Российской Федерации. 2011. http://www.economy.gov.ru/wps/wcm/connect/116f09004739f0c7a2a4eeb4415291f1/doklad_kor.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=116f09004739f0c7a2a4eeb4415291f1
20. Министерство юстиции Российской Федерации. Информация о государственной услуге по осуществлению аккредитации юридических и физических лиц, изъявивших желание получить аккредитацию на проведение в качестве независимых экспертов антикоррупционной экспертизы нормативных правовых актов и проектов норм. <http://www.minjust.ru/node/1502?theme=minjust>
21. Национальный антикоррупционный комитет. Анализ реализации Национального плана противодействия коррупции. 2009. gada 23. novembris. http://www.president-sovet.ru/structure/group_corruption/materials/analysis_on_anti_raiding.php
22. Национальный план противодействия коррупции. Утвержден Президентом Российской Федерации Д. Медведевым 31 июля 2008 г. Пр-1568. <http://www.rg.ru/2008/08/05/plan-dok.html>
23. Общество синих ведёрок. <http://ru-vederko.livejournal.com/profile>
24. Поздняков, М. Л. Организационные и структурные ограничения при доступе к судебным актам судов общей юрисдикции. Институт проблем правоприменения, 2012. gada jūnijs. http://www.enforce.spb.ru/images/analit_zapiski_organizacionie_strukturnie_ogranichenia_pri_dostupe_k_sudebnin_aktam_jun_2012_pdf.pdf

25. Президент оставил 569 мигалок. AutoNews.ru, 2012. gada 19. maijs. <http://www.autonews.ru/autobusiness/news.shtml?2012/05/19/1730127>
26. Президент России. Вступительное слово на совещании по проблемам противодействия коррупции. 2008. gada 19. maijs. <http://www.kremlin.ru/transcripts/135>
27. Президент России. Заседание рабочей группы по формированию системы “Открытое правительство”. 2012. gada 22. marts. <http://kremlin.ru/news/14828>
28. Президент России. Совещание по вопросам исполнения поручений Президента. 2010. gada 29. oktobris. <http://www.kremlin.ru/transcripts/9368>
29. Распил бюджета научил россиян краудфандингу. Коммерсантъ. Секрет Фирмы, №. 10 (324), 2012. gada 1. oktobris. <http://www.kommersant.ru/doc-rss/2033614>
30. Суд поддержал закрытость антикоррупционных экспертиз законопроектов. Право.ру, 2012. gada 14. jūnijs. <http://pravo.ru/news/view/73568/>
31. Федеральный закон от 04.05.2011 N 97-ФЗ “О внесении изменений в Уголовный кодекс Российской Федерации и Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях в связи с совершенствованием государственного управления в области противодействия коррупции”. <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=113656>
32. Фонд “Либеральная миссия”. Динамика коррупции в условиях аномальной экономики. 2006. gada 25. marts. <http://www.liberal.ru/articles/1251>
33. Фонд “Либеральная миссия”. Противодействие коррупции: пределы возможного. 2011. gada 18. jūnijs. <http://www.liberal.ru/articles/5293>
34. Центр антикоррупционных исследований и инициатив “Трансперенси Интернешнл - Р”. Госзакупки. <http://www.transparency.org.ru/monitoring-goszakupok/blog>
35. Центр антикоррупционных исследований и инициатив “Трансперенси Интернешнл - Р”. Декларации. <http://www.transparency.org.ru/deklaracii/blog>
36. Яковлев, А. А., Демидова, О. А., Балаева, О. Н. Какие факторы влияют на снижение цен на торгах и что порождает проблемы при исполнении госзаказов? Высшая школа экономики, 2012. http://www.hse.ru/data/2012/07/23/1257497169/WP1_2012_01_f.pdf